

of in haar, an Chalcedon niets anders als God te nentlijk als in zijn hoogte kan nimmer, lijke raken",... beg ik er aan

er deze dingen ou die hoofd- zou wat voor- e les van het k putte, toen n aanzien van s mocht aan- of. Grefdanus, e consequente atuur als ge- e Persoonlijk- ezelfde stellig- angaat „naar rhooging“.

les hangt zóo erder betoogt, leze geweldige dan Dr Steen, zichtige hoofd- met duitsche n hoofdletters rijk uitgelicht eid te maken nenschelijke or- ogenheit“ van rokken heeten eeden Persoon wat moe. Wil en, Jerusalem, n dan tegelijk Prof. Vollen- haalt? Ik voel n steê van de er ons zouden blematiek der dat er aan het georganiseerd ersoonlijk dan groot probleem nenschelijke ziel neert hij maar kken wat die- ms. Zij hebben

Zoon Gods „den natuurlijk wor- merden voor; leeren.

920), geschre- der die ziel die lichaam het die door haar ich juist van rscheidl. Dit n de ziel, ophie van ristelijke 30). Ook de zameling van t. Bavinck: rift“ als de

er gewerkt — iel“ is heusch aan het werk at vreemd is d worden bij ap als in de noch door de rd beïnvloed. bij de Griek- sche Christe- „vreemd“ is an is er een ewerkt kan naar haar

met goed te oor elkaar te gelijken, maar schillende ge-

is slechts een De eenvoudige Bijbelsche be- er erg van de iel, en hij is woordig over eft gelijk van

oók aan dat andere probleem gedacht: of niet de menselijke natuur nu op haar beurt den Persoon des Zoons „aannam“. Zoo ja, dan heeft dat weer heel wat te maken met de vraag, of men Christus' menselijke ziel krachtens deze daad van „aanneming“ al of niet persoonlijk noemen zal, en valt daar wel degelijk over te praten, mits maar vaststaat, wat men onder persoon verstaat, en zich houdt aan de grondgedachten der gereformeerde belijdenis. Wie zelf de termen „ik“ of „ich-bezogen“, en „ich-bezogen“ invoert, en tusschen „ziel“ en „geest“ onderscheidingen invoert, die de belijdenis in de verste verte niet gekend, laat staan gefixeerd heeft, die moet wat meer voorzichtigheid betrachten tegenover anderen, en tegenover zichzelf. Die moet niet verlangen, dat men hem het recht van interventie in de bestaande meningsgeschillen laten zal, en, als anderen dan ook interveniëren in de debatten, hem dan oók nog eens zal toestaan te interveniëren met den oproep: geen interventie, als-t-u-blijft.

Volgende week neem ik afscheid van Dr Steen.

K. S.

Candidaten-overvloed en opleiding.

Het is een verdrietig gezicht: de lange lijst van theologische kandidaten, die geen vasten werkkring tot nu toe hebben verkregen. Men mag geen oogenblik zich daarvan ontdoen: het is en blijft een groote benauwenis, waaraan een inzender in dit nummer uitdrukking gaf.

Maar die inzender raakt tegelijk één van de kernen van het vraagstuk. Er zijn geen kandidaten teveel, maar er zijn aanstellingen, benoemingen, beroepingen te weinig. Het zou dwaasheid zijn, het zeer gecompliceerde verschijnsel met één enkele vingerwijzing te willen „verklaren“; ik zie de oorzaken niet zoozeer bij de kerkeraden, als wel bij de leden der kerk in het algemeen. Voelden we meer den drang der gehoorzaamheid, er zou meer geld inkomen, zonder vragen; en we zouden veel meer kunnen doen. In het eigen land, en ook in de koloniën. Er is met name daar zoo veel werk te doen, dat het beweerde surplus in éénen zou verdwenen zijn, als men maar de krachten kon gebruiken, die beschikbaar zijn.

Intusschen zie men toe, dat niet het ééne kwaad basis worde, waarop men een ander euvel „grondt“. Er is hier en daar een neiging, om de steunverleening stop te zetten, of alleen in gevallen van groote uitzondering nog te doen geschieden; steunverleening aan wie theologie zouden willen studeeren. Een enkele maal wordt zelfs eenigszins denigtrekend gesproken over de offers, die sommigen brengen, teneinde behoeftige studenten te kunnen schragen in hun poging tot bereiking van het doel, waarvan zij meenen, dat God het hun gesteld heeft.

Het zou jammer zijn, indien deze meening verder postvatte. Kon men gelooven, dat de kerken, eer zij „nieuwe“ kandidaten lieten in aanmerking komen voor een aanstelling of beroep, eerst de lijst der „ouderen“ zouden „afwerken“, er zou nog te praten zijn over

hun een complete nieuwe Calvinistische wetenschap in zakformaat vragen, waarbij alle mogelijke nieuwsgierige vragen over de „substantie“ der dooden en over een „kiem“ van het lichaam in het graf en over hart, nieren, geest, naar hun oordeel bevredigend moeten worden beantwoord.

...

We moeten goed in 't oog houden, dat dit punt slechts een gedeelte is van den strijd tegen de synthesegedachte.

De vereering van de Grieksche klassieke wereld was in de Middeleeuwsche kerk een der factoren van den afval. Het afhoereeren met de heidensche wereld was in de Oud-Testamentische kerk ook steeds het begin van het hellend vlak.

Die vereering blijkt onder ons grooter te zijn, dan men vermoeden kon.

En in de afwijzing van de synthese wordt toch onder ons geen nieuwigheid ingevoerd.

In 1902 verscheen in de Bibliotheek voor Hoofd en Hart, bij Daamen, een boek van Prof. P. Biesterveld, hoogleraar aan de Theologische School te Kampen. Het was getiteld: Het echt-Menschelijke. Hoe het is gezocht en waar het is te vinden. Prof. Biesterveld bespreekt daar het zoeken van de heidenen en van de moderne wijsbegeerte. Het boek is populair geschreven. Het gaat niet uitvoerig op de afzonderlijke wijsgeeren in en beschrijft maar heel globaal hun problemen — maar wat het in breedte mist, wint het in diepte. Hier is al het zoeken der wereld gezien uit Schriftuurlijk standpunt. Ik was 12 jaar toen ik het boek in handen kreeg, maar ik heb het gelezen en herlezen — 'twas mijn „propadeuse“ voor filosofie — en ik ben dankbaar, dat ik dat boek toen heb mogen verwerken. Ik heb het „opgegeten“.

Prof. Biesterveld had er oog voor, dat de Heere bij Ezechiël spreekt over „de prachtige heidenen“ (Ez. 32:18).

Hij schrijft: „Hebben dan die volkeren in al hun denken, worstelen en lijden zonder doel op aarde geleefd? God heeft toch, gelijk de dichter van Psalm 86 het zong, al de heidenen gemaakt? Hij is, naar Paulus getuigt, niet een God der Joden alleen, maar ook der heidenen (Rom. 3:29). God heerscht over alle koninkrijken der heidenen (2 Kron. 20:6), waarom zij ook worden opgeroepen om met 's Heeren volk te juichen (Deut. 32:43),

tijdelijke stillegging of sterke beperking van de toelating tot de studie, of van de hulpverlening daarbij. Maar de kerkeraden toonen, dat zij aan dezen maatregel niet denken; en niemand kan hen er toe dwingen; niemand wil het ook. Een „numerus clausus“, d.w.z. een vastgesteld maximum van toegelaten studenten, zou reeds om die reden geen zin hebben. Bovendien zou het uiterst moeilijk zijn, te bepalen, wie wel en wie niet tot de studie waren toe te laten. Een vergelijkend examen zou niet doeltreffend zijn; iemand kan een prachtig intellect hebben, en voor het predikambt volkomen ongeschikt zijn. En of hij vanwege zijn andere qualiteiten geschikt is, wie zal dat beslissen? De uitkomst brengt van elke studentengeneratie heel andere resultaten, dan zij zelf, hun vrienden, hun professoren hebben verwacht. Hen toelaten, die financieel draagkrachtig zijn, en aan de anderen een mindere kans geven, zou strijden met heel het karakter van ons kerkelijk leven. Ik zwijg nu maar van het feit, dat de Vrije Universiteit, krachtens haar opvatting van eigen taak, nimmer zou kunnen toestemmen in een numerus clausus, en dat deputaten vanwege de Gereformeerde Kerken haar moeilijk voor een dergelijken maatregel als door hen gewenscht of gewild zouden kunnen plaatsen. Het zou ook niet vriendelijk zijn, uit oorzaak van een conflict op dit punt het contact tusschen kerken en V.U. te verbreken; en het ware zedelijk ongeoorloofd, gelijken steun te verleenen aan twee faculteiten, waarvan de ééne (Amsterdam) een numerus clausus niet, en de andere (Kampen) hem wel zou hebben. Want dan zou er een premie staan op... het vergrooten van het aantal der kandidaten.

Zie ik het wel, dan moet men de vraag, of iemand predikant wil worden, overlaten aan ieders conscientie. Die heeft, en dat is een zegen, in de laatste jaren prikkels genoeg gekregen tot ernstig zelfonderzoek in dezen. En verklaart dan iemand, dat het zijn ernstige begeerte is, God in dit bepaalde ambt te dienen, dan komt geen penningmeester daartusschen; maar dan volgt elk den regel, die hem voor de normale regeling van het kerkelijk leven is gesteld. Want in den grond der zaak hebben wij over personen niet te oordeelen, noch ook een mogelijken zegen te „verderven“, omdat er zooveel werkelijke zegen, helaas, ongebruikt blijft, al hebben we er zoo heel vaak om gebeden.

K. S.

De dominee van Jan de Hartog.

Er zijn maar weinig figuren in het leven, van wie in de literatuur zó'n wonderlijk beeld wordt opgehangen, als van den dominee.

en naar de woorden der profetie te luisteren, waarin Jehova zijne verolgenheid over hen in woorden klinken doet (Jes. 35)."

...

Hier is dan toch iemand aan het woord, die op zuiver Schriftuurlijken grondslag „de heidenen“ weet te waardeeren.

Hij werkt dit ook nader uit en roemt Rome en Griekenland om vele gaven. Hij zegt: „daarom moet ieder man, die naar de eere slaat van in de wetenschap te willen arbeiden, lange jaren van zijn leven besteden aan de studie van Rome's en Griekenlands taal en historie, opdat hij zoo voor zelfstandig denken worde gevormd. God heeft Hellas en Rome dus gebruikt enerzijds, om voor het Christendom baan te breken door de bereiding van de volheid des tijds, en anderzijds die volkeren in hun wijzen en kunstenaars doen uitspreken de regelen voor denken en spreken, die door Hem zelf waren gelegd in de menselijke natuur, maar wachtten op een mond, die ze formuleeren zou. Aristoteles en Plato, Cicero en Quintilianus zijn gaven Gods voor heel de menschheid geweest.

...Van een BANKROET (der heidenwereld) moet echter gesproken worden, als het gaat om de vraag: hebben de heidenen, met al hunne rijke ontwikkeling gevonden het antwoord op het groote mysterie van den mensch, van zijn oorsprong, wezen, bestemming, val en verlossing.

Uitvoerig gaat hij dan spreken over Indië, (Brahmanen, Boeddhisten, Islam), over China, Griekenland en Rome en dan is zijn conclusie: „Hoe ver van het ware ideaal (het echt-menschelijke) de besten der wijsgeeren (Aristoteles, Plato) nog staan, blijkt, zoodra zij hunne denkbeelden practisch gaan uitwerken..."

Neen, deze wijsbegeerte (van Plato) greep het niet... Zij is het egoïsme verpersoonlijkt...

Eeuwen lang hebben in Griekenland en Rome de machtigste geesten gearbeid aan wat zij meenden het zedelijk levensideaal te zijn. En wat was het resultaat, toen de bloei van het klassieke leven op zijn hoogtepunt stond?

Paulus van Tarsen kende dat heidendom. En 'tstaat voor hem als een veile geblankette deerne, een witgepleisterd graf.

En hij rukt het masker van het gelaat, verwijderd de looze kalk, laat de werkelijkheid zien, als

Het is heelemaal niet noodig, dat, als in een of ander boek een predikant voorkomt, hij altijd een sympathiek mensch moet wezen. Liever niet! Want er zijn in de werkelijkheid heel wat dominee's, die verre van sympathiek zijn. Maar waarom moeten het nu juist altijd of halve heiligen of halve idioten zijn?

In een vroegere periode was dat zoo met vrijwel alle andere figuren. Er waren enkele edele menschen en er waren vele slechte lieden. Daartusschen had men dan het conflict. Ook bestonden er tusschen die edele menschen enkele afschuwelijke misverstanden, die tenslotte gelukkig werden opgelost.

Deze boeken zijn voorbij.

Toen is de literatuur geworden de spiegel van het leven.

Eerst van het menschenleven. Nu van héél het leven.

Aanvankelijk waren het meest psychologische conflicten, die werden beschreven, waarbij het liefde-leven en de huwelijksmoeilijkheden wel de meeste stof leverden.

Daarna werd de belangstelling veel wijder en in plaats van de zielkundige analyse, kwam de rake belichting der situatie, de scherpe visie en het nuchtere woord der zakelijke beschrijving.

Harde boeken zijn het, die wij thans te lezen krijgen.

Het realisme daarin is meer waarheidsgetrouw, dan wat men vroeger meest met dezen term aanduidde: vrijmoedige beschrijving van obscene gedachten en daden; die werkelijkheden zijn waarlijk zoo belangwekkend niet. Maar het breede leven in al zijn uitingen, ook in zijn noden en angsten, wordt geteekend met forsche lijn.

Men beschrijft kort en goed de werkelijkheid, hoe die dan ook is. Hierdoor zijn de meeste moderne romans zoo vreeselijk troosteloos! Maar ze zijn waar. Zoo IS het leven. Het moderne leven zonder God is niet anders dan een benauwde kramp.

Ik geloof, dat we eensdeels blij moeten zijn met die zakelijkheid der moderne romans. Want we hebben er niets aan, het leven te zien in een rose schijn van romantiek en ingelijst in een vriendelijk lieveheertjes-christendom. Dat de wereld in het boze ligt en dat wij de heerlijkheid Gods derven, wordt in de moderne literatuur wel heel erg duidelijk. Er is niets zoo gevaarlijk, als het schrijven en lezen van boeken, die het leven buiten Christus teekenen als ook nog wel mooi en goed.

Dat zijn de zoogenaamd onschuldige neutrale boeken, die men elkaar aanbeveelt met een beroep op de gemeene gratie. Doch die boeken dringen niet door tot op de huid van het leven en zijn vol onwaarachtigheid.

hij die wereld teekent: „de waarheid Gods hebben zij veranderd in de leugen... vervuld met alle ongerechtigheid... haters Gods, onverstonden, verbondsbrekers, zonder natuurlijke liefde, onbarmhartigen“. Heel het heidendom, van het strand van de Gele Zee tot de boorden van den Tiber, ligt daar vóór ons: troosteloos, zedeloos, reddeloos, hopeloos!"

Tot zoover Prof. Biesterveld.

...

Wanneer ik nu 35 jaar na deze woorden hetzelfde beweer als Prof. Bavinck, n.l. dat „ziel“ in den zin „der“ Grieksche wijsbegeerte (t'lidwoord is van Prof. B.) „geheel vreemd is“ aan dat woord in de Schrift — en ik werk dat gegeven dan verder uit — dan schrijft een zeker blad dat toe aan... ressentiment. Dan róemt dat blad: „de Grieksche filosofie heeft rijk en schoon, en ook langdurig gebloeid in een veelheid van beroemde scholen: hare beoefening vraagt de eruditie van een klassicus“.

Het blad vergeet er echter bij te voegen, dat de wijsheid der Schriften, die Prof. Biesterveld tot zijn diepgevoeld Christelijk klaaglied over de „prachtige heidenen“ bracht, oók kan verstaan worden door iederen eenvoudigen geloovige. De „eruditie van een klassicus“ wordt hier gesteld vóór de onderscheiding der geesten van de „eenvoudigen“ in Schriftuurlijken zin. Als zulke eenvoudigen oók klassicus zijn, zullen zij zich echter niet zoo verheffen op het prachtige heidendom. Zij zullen niet — wanneer er op gewezen wordt, dat een Grieksch filosofisch begrip niet overeenkomt met het Bijbelsche begrip — alarm slaan en gaan spreken van „dit hoonen van een onzer edelste goederen“.

Wanneer Schrift en Filosofie eens uit elkaar gehouden worden bij een bepaalden term, is zulk alarm niet noodig. Wie het er niet mee eens is, bewijze, dat ik het mis heb — en dat Prof. Bavinck hierin dwaalde.

En in ieder geval komt hier geen loflied op de „Diana der Epheseren“ te pas. Er is eenvoudig niemand, die niet weet, hoe groot zij is in de oogen der wereld.

N. B. Ik noem de GAVEN der „prachtige“ heidenen niet „Diana“ — maar ik wil hiermee aanduiden de afgodische vereering voor de Grieksche filosofie, die in zulk een te onpas aangeheven loflied doorklinkt.

A. JANSE.